

PRACOWNIA ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU
architekt krajobrazu mgr inż. Anna Wierzbowska
ul. Sadowa 20A/20 97-300 Piotrków Tryb.
tel. 606 887 796 e-mail: ankawierzbowska@interia.pl

**PRACE KONSERWATORSKIE W ZIELENI
W ZABYTKOWYM PARKU DWORSKIM W MIERZYNIE**

Program prac konserwatorskich

dz. nr ew. 820/5, 820/6, 820/7 obręb Mierzyn gm. Rozprza

Autor opracowania: arch. krajobrazu
mgr inż. Anna Wierzbowska

lipiec 2024 (korekta i aktualizacja)

SPIS TREŚCI:

- I. DANE OGÓLNE
- II. ZAKRES OPRACOWANIA
- III. MATERIAŁY WYJŚCIOWE
- IV. POŁOŻENIE
- V. RYS HISTORYCZNY
- VI. PROJEKT GOSPODARKI DRZEWOSTANEM

Tab. Nr 1 Projekt gospodarki drzewostanem parku w Mierzynie

I. PODSTAWA OPRACOWANIA:

Podstawą opracowania jest umowa zawarta pomiędzy Inwestorem a jednostką projektową.

II. ZAKRES OPRACOWANIA

1. Zakres terytorialny opracowania:

Zakresem terytorialnym opracowania objęty jest Park w Mierzynie(dz. nr ew. 820/5, 820/6, 820/7 obręb Mierzyn), leżący w województwie łódzkim, powiat piotrkowski, gmina Rozprza. Działki objęte opracowaniem są własnością Zamawiającego i objęte ochroną konserwatorską.

2. Zakres tematyczny opracowania:

Zakres tematyczny opracowania to wykonanie

- a) inwentaryzacji dendrologicznej;
- b) analizy gospodarki drzewostanem (stan zdrowotny drzewostanu);

III. MATERIAŁY WYJŚCIOWE

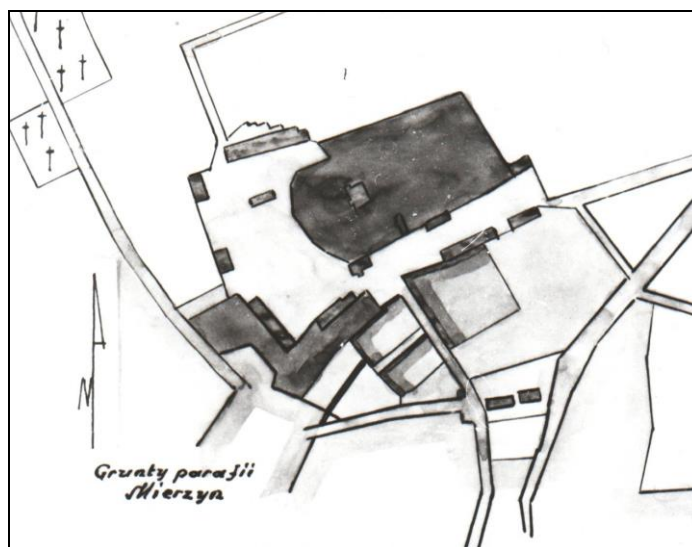
- Mapa sytuacyjno-wysokościowa w skali 1:500 z geodezyjną inwentaryzacją urządzeń podziemnych, aktualna na dzień 20.02.2012 r.
- Karta ewidencyjna zabytku;
- Wytyczne konserwatorskie
- Wizje terenowe
- Wytyczne Inwestora..

IV. POŁOŻENIE

Park w Mierzynie znajduje się przy drodze powiatowej Rozprza – Gorzkowice.

V. RYS HISTORYCZNY

Mierzyn to stara osada sięgająca okresu wczesnego chrześcijaństwa. Najstarsze wzmianki o miejscowości pochodzą z początków XIV wieku. Istniał tu gród kasztelański, którego wczesnofeudalne grodzisko odkopano wśród łąk. Według podania w miejscowości istniała pogańska świątynia, na miejscu której wybudowano drewniany kościół wzmiankowany już w Kronikach Długosza. Parafia w Mierzynie istnieje co najmniej od 1399 roku. O starożytności osady w Mierzynie świadczyć mogą wykopaliska z roku 1881. Podczas orania ziemi dworskiej znaleziono tam monety srebrne z II połowy XIV w., głównie półgroszy koronnych i denarów Kazimierza Wielkiego. U schyłku XIV wieku Mierzyn należał już do rodu Mierskich (właśc. Mirskich herbu Jelita). Władał tymi dobrami Jarosław z Mierzyna piastujący urząd cześnika sieradzkiego. W I połowie XV wieku dziedzicami majątku byli bracia Jan i Rafał z Mierzyna Mierscy, następnie syn Rafała – Stanisław.

Mierzyn. Plan z lat ok. 1925-26. Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, sygn.. 1041, nr neg. 159-160

Do parafii mierzynskiej w początkach XVI wieku należały wsie: Bryszki, Rajsko Wielkie i Małe, Lubień (Lubyn), Tomawa, Żerechowa, Daniszewice, Cieszanowice i Szczepanowice, a dziesięcinę pobierano aż z okolic Łowicza i Brzezin. W połowie XIX wieku dziedzicami dóbr Mierzyn byli małżonkowie: Karol Stefan Burghard herbu Burghard, syn Bonawentury i Teresy z Zaborowskich i Adelajda Szerszeńska, córka Jędrzeja, dziedzica dóbr Wiskitno. Karol Stefan Burghard był niezwykle ważną postacią w dziejach Mierzyna. Urodził się 18 sierpnia 1815 w Końskich. Zajmował się rolnictwem. Oprócz posiadanego majątku Mierzyn dzierżawił Milejów. Zasłużył się jako filantrop, posiadany majątek przeznaczył testamentem na: Towarzystwo Dobroczynności, zakład kalek w Warszawie, budowę kaplicy cmentarnej, wpisy i stypendia dla młodzieży, pomoc dla młodzieży rzemieślniczej itp. Przez wiele lat mieszkał w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie zmarł 12 lutego 1887.

Założenie parkowe powstało w II połowie XIX wieku za czasów wspomnianego wyżej Karola Burgharda. Wg. J. Marchewki („Stąd nasz ród”) „Pierwotne założenie parku oparte było na planie geometrycznym, zbliżonym do regularnego pięciokąta. Od strony organistówki (zachodniej) istniała brama wjazdowa z dwoma zabytkowymi kamiennymi lwami, które obecnie znajdują się przy plebanii. Główny wjazd znajdował się od strony stawów, obsadzony na groblach kasztanowcami i wierzbami. Do dworu wiodły szpalery: grabowy i świerkowy”¹⁾. Park zajmował w latach 70. XX w. powierzchnię ok. 2,5 ha. Sądząc z wieku drzew, miał dwie fazy powstania. O starszej fazie świadczyły i świadczą nieliczne drzewa we wschodniej części parku. Układ regularny należał do młodszej fazy. Od wschodu granicę parku stanowił podwójny szpaler grabowy. Tutaj we wschodniej części parku stał dwór. Modrzewiowy dwór z przełomu XVII i XVIII wieku zlokalizowany w centralnej części założenia spłonął w 1947. Zachował się natomiast kościół, powiązany widokowo z dworem, który wedle tradycji założony został wkrótce po rozszerzeniu chrześcijaństwa w Polsce. Pierwotny kościół stanowiło obecne prezbiterium, do którego dziedzice wsi przybudowali około 1600 r. murowaną nawę.

Po upadku powstania styczniowego Mierzyn znalazł się w granicach guberni piotrkowskiej. Nastął czas represji popowstaniowych. Okres popowstaniowy był z pewnością jednym z najtrudniejszych w dziejach Mierzyna. Mimo to, w tym czasie wieś znacznie się rozrosła. Osada i folwark liczyły już blisko 600 mieszkańców gospodarujących na ok. 1500 hektarach ziemi. Powstała tam również szkoła ogólna - początkowa.

Ostatnim prywatnym właścicielem majątku w Mierzynie był Stanisław Bronikowski. Po zakończeniu II wojny światowej majątek, jak wszystkie w Polsce gospodarstwa ziemskie powyżej 50 ha uległ parcelacji na mocy dekretu Polskiej Komisji Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. i przeszedł na Skarb Państwa. Użytkownikiem obiektu został Kombinat Rolniczo-Przemysłowy w Niechcicach. W 1991 roku obiekt – park z dworem i zapleczem gospodarczym wraz z prawem użytkowania przyległych gruntów o pow. 34,47 ha przekazano na rzecz Gminy Rozprza. W 1994 roku decyzją Wojewody Piotrkowskiego nieruchomość przekazano na własność Gminie Rozprza.

Park w Mierzynie wpisany został do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Piotrkowie Trybunalskim Kl. IV-5340/26/83 z dnia 31.08.1983 r.

Założenie parkowe o pow. ok. 3,5 ha zlokalizowane jest na działkach nr ewid. 820/5, 820/7, 820/6 będących własnością Gminy Rozprza i na działkach nr ewid. 820/9, 822 będących we władaniu Ochotniczej Straży Pożarnej w Mierzynie (umowa darowizny z 2002r.). Niewielki fragment dawnego parku zlokalizowany w północnej części znajduje się na wygradzonej betonowym płotem działce nr ewid. 569 będącej własnością prywatną.

VI. INWENTARYZACJA

W miesiącach kwiecień 2023 roku została przeprowadzona inwentaryzacja terenu i szaty roślinnej. Inwentaryzacja przeprowadzona była w początkowym okresie wegetacji roślin, dlatego też w niektórych przypadkach określono jedynie nazwę rodzajową.

Wyniki niniejszej inwentaryzacji posłużyły do opracowania w dalszej kolejności projektu gospodarki drzewostanem.

VII. PROJEKT GOSPODARKI DRZEWOSTANEM

W celu ochrony walorów przyrodniczych i historycznych parku zabytkowego w Mierzynie niezbędne jest opracowanie projektu gospodarki drzewostanem.

Drzewa podlegają zabiegom pielęgnacyjno- sanitarnym. Zmierzają one do utrzymania drzewostanu we właściwym stanie zdrowotnym lub przywrócenie do stanu właściwego w przypadku choroby. Do tego typu zabiegów należą następujące prace:

2.1 Cięcia przyrodnicze – cięcia, których głównych celem jest sterowanie procesami tworzenia przez drzewo stabilnej i zdrowej korony. W zależności od wieku drzewa, jego indywidualnych potrzeb oraz stopnia ingerencji człowieka, cięcia pielęgnacyjne podzielić można na cięcia:

2.2 prześwietlające (rozluźniające koronę) – polegają na przerzedzeniu korony. Mają na celu dopuszczenie światła do wnętrza korony i umożliwienie swobodnego przepływu mas powietrza. W trakcie jednorazowego cięcia nie należy usuwać więcej niż do 30% całej masy żywej korony, przy czym optimum wynosi 15%;

2.3. Sanitarne – polegają na usunięciu z korony gałęzi suchych (posusz), chorych, nadłamanych;

2.4. Korygujące – polegające na dokonaniu w ukształtowanej już koronie drzewa radykalnych zmian mających na celu poprawienie jej konstrukcji;

2.5. Formujące – stosowane na drzewach młodych. Wykonuje się je aby utrzymać koronę jako przewodnikową, aby nie dopuścić ostre nasady gałęzi wyrastające z przewodnika. Cięcia formujące to również cięcia wykonywane w przypadku konieczności utrzymania kształtu korony drzew lub kształtu form żywopłotowych.

W przypadku wszystkich rodzajów cięć należy pamiętać o kilku zasadach:

- Ograniczać je do niezbędnego minimum ;
- W trakcie jednorazowego zabiegu nie usuwać więcej niż 30% całej żywej masy gałęzi;
- Nie należy pozostawiać kikutów (tylców);
- Przy konarach powyżej 3cm średnicy wykonywać cięcia trzyetapowo: podcięcie, docięcie, wyrównanie;
- Brzozy, kasztanowce, buki i większość drzew iglastych źle znosi cięcia żywych gałęzi więc należy ograniczyć się tylko do usuwania suchych konarów;
- Zaleca się wykonanie zabiegów poza okresem lęgowym ptaków – okres listopad-luty.

- Z uwagi na ograniczone warunki wprowadzania ciężkiego sprzętu zaleca się wykonywanie cięć na wysokościach metodami "alpinistycznymi".

Dopuszcza się używanie lekkiego podnośnika przy dokonywaniu cięć na drzewach w strefie zasięgu z dróg o gabarytach umożliwiającym poruszanie się samochodu. Zakaz wjazdu sprzętem ciężkim, na teren opracowania po opadach deszczu czy roztopach.

Rodzaje zabiegów które są dopuszczalne w obrębie korony drzew określa. ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,

Zgodnie z art. Art. 87a. 1. Prace ziemne oraz inne prace wykonywane ręcznie, z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, wykonywane w obrębie korzeni, pnia lub korony drzewa lub w obrębie korzeni lub pędów krzewu, przeprowadza się w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.

2. Prace w obrębie korony drzewa nie mogą prowadzić do usunięcia gałęzi w wymiarze przekraczającym 30% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, chyba że mają na celu:

- 1) usunięcie gałęzi obumarłych lub nadłamanych;
- 2) utrzymywanie uformowanego kształtu korony drzewa;
- 3) wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu przywróceniu statyki drzewa.

3. Zabieg, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, wykonuje się na podstawie dokumentacji, w tym dokumentacji fotograficznej tym dokumentacji fotograficznej, wskazującej na konieczność przeprowadzenia takiego zabiegu. Dokumentację przechowuje się przez okres 5 lat od końca roku, w którym wykonano zabieg.

4. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 30% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi uszkodzenie drzewa.

5. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 50% korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi zniszczenie drzewa.

Gospodarkę drzewostanem w parku podzielono na nw. grupy:

- grupa 1: drzewa wymagające zabiegów przyrodniczych w zakresie przeprowadzenia w koronie cięć sanitarnych i pielęgnacyjnych w tym korygujących koronę max. do 30% razem.,

obwód pni do 100cm 57 szt.

obwód pni 101-200 cm: 87szt.

obwód pni powyżej 200cm 34 szt.

- grupa 2: drzewa te charakteryzują się posuszem do 50% oraz koniecznością przeprowadzenia w koronie cięć sanitarnych i korygujących koronę max. 31-50% razem

obwód pni do 100cm 1 szt.

obwód pni 101-200 cm: 2szt.

obwód pni powyżej 200cm 2 szt.

- Grupa 3: drzewa do usunięcia

Do usunięcia zakwalifikowano drzewa obumarłe, złamane 13 szt.

Przed usunięciem drzew Wykonawca dokona weryfikacji zgodności drzew wymienionych w decyzji zezwalającej na ich usunięcie z drzewami w terenie w zakresie sprawdzenia gatunku i obwołu pnia.

Drzewa ścinać piłą mechaniczną a następnie odciąć konary i gałęzie od pnia. Następnie pnie pociąć na mniejsze odcinki, wygodniejsze do załadunku i transportu. Przy dużym zagęszczeniu terenu drzewa ścinać od góry a urobek opuszczać na linach na dół.

Karpy po ściętych drzewach wyfrezować lub usunąć ręcznie. Urobek winien być wywieziony poza teren parku i zutylizowany. Doły po pniach zasypać ziemią urodzajną.

- Grupa 4: Usuwanie wykrotów 10 szt.

Wykroty drzew pociąć na odcinki dogodne do transportu . Teren po wykonaniu prac uprzątnąć przyjmując zasadę, że konary, gałęzie i drągowina po ścięciu zostaną wywiezione poza teren parku. Dopuszcza się możliwość rozdrobnienia urobku za pomocą rębaka.

Ze względu na charakter obiektu nie składować urobku - urobek wywozić na bieżąco poza teren parku.

- Grupa 5: odkrzaczanie terenu , usuwanie roślinności zielnej pow. ok. 1,9ha

Należy usunąć samosiewy bzu czarnego i roślinności zielnej (pokrzywy, rdestowiec, przytulia czepna). Roślinność zielną i krzewy usunąć łącznie z systemem

korzeniowym. Prace wykonywać ręcznie. Na terenie objętym opracowaniem występują małe skupiny śnieguliczki i bzu lilaka – do zachowania.

Rdestowiec należy zutylizować w sposób zgodny z przepisami ROZPORZĄDZENIA RADY MINISTRÓW z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów.

Ze względu na charakter obiektu nie składować urobku - urobek wywozić na bieżąco poza teren parku i zutylizować

- Grupa 6: usuwanie samosiewów drzew nie wymagających decyzji na usunięcie drzew (parametry zgodnie z ustawą o ochronie przyrody) pow. ok. 1,5,ha.

Z powierzchni terenu opracowania należy usunąć rozwinięte samosiewy drzew, głównie klonu pospolitego i robinii białej, które nie osiągnęły parametrów nakazujących uzyskanie decyzji administracyjnej na ich usunięcie. Samosiewy należy usunąć z całej powierzchni objętej opracowaniem. Samosiewy należy usuwać ręcznie łącznie z systemem korzeniowym.

Ze względu na charakter obiektu nie składować urobku - urobek wywozić na bieżąco poza teren parku i zutylizować

- grupa 7: zabezpieczenie za pomocą siatki metalowej pni drzew rosnących przy stawie do wys. 1,5m 15 szt.
Siatką metalową zabezpieczyć drzewa wokół stawów w uzgodnieniu z Zamawiającym.

- Grupa 8: weryfikacja wiązania typu Cobra i założenie nowych wiązań
Do weryfikacji wiązania przedstawiono 1 drzewo i do założenia nowego wiązania 1 drzewo. Razem do założenia 2 wiązania.

Graficznym przedstawieniem tej części dokumentacji jest rysunek nr GD-01 w skali 1:500.

Wszystkie działania mieszczące się w tej grupie robót należy wykonać w oparciu o metody, technologie i materiały polecane w wydawnictwach „Pielęgnowanie Drzew i Krzewów Ozdobnych, Poradnik”, M. Kosmali, PWRiL, Warszawa 2000, „Poradnik, Chirurgia i Pielęgnacja Drzew”, Z. Chachulskiego, Legraf, Warszawa 2000, „Cięcie drzew i krzewów ozdobnych w obiektach zabytkowych” Siewniak M., , 2008 r.

UWAGA

W przypadku prowadzenia robót w okresie 01 marca – 31 października Wykonawca sporządzi ekspertyzę przyrodniczą (szczególnie ornitologiczną) i uzyska zezwolenie na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową dla organizmów występujących na terenie parku.

W przypadku znalezienia przedmiotu o znamionach zabytku Wykonawca powiadomi Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi ul. Piotrkowska 99

Projektant:

arch. krajobrazu   mgr inż. Anna Wierzbowska